

OSNOVNA ŠOLA VIČ
Abramova 26
1000 Ljubljana

**POROČILO O DELU Z NADARJENIMI UČENCI NA OSNOVNI ŠOLI VIČ
V ŠOLSLEM LETU 2009/2010**

V Ljubljani 18.11.2010

PRIPRAVILA:
Maruša Majhen, univ. dipl. psihologinja
za SVET STARŠEV

POVZETEK

Poročilo zajema pregled izvajanja dela z nadarjenimi učenci na Osnovni šoli Vič. Zajema tudi opis koncepta Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci, ki ga je sprejel Strokovni svet RS za splošno izobraževanje dne 11.2.1999 ter opis testnih baterij, ki so uporabljene za identifikacijo nadarjenih učencev. Poročilo vključuje tudi vse analize o nadarjenih učencih, ki smo jih opravili v šolskem letu 2009/2010 in povzetke mnenja učiteljev o delu z nadarjenimi učenci na Osnovni šoli Vič.

1.0 DELO Z NADARJENIMI UČENCI

Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci je bilo na Osnovni šoli Vič vpeljavano v šolskem letu 2004/05, ko smo pričeli uvajati koncept '*Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli*'. V proces odkrivanja nadarjenih učencev so bili takrat vključeni učenci osmih razredov devetletke, generacija učencev rojenih leta 1991. V šolskem letu 2004-2005 smo na Osnovni šoli Vič začeli tudi s pripravami na uvajanje koncepta o nadarjenih preko oblikovanja vizije in ciljev dela šole z nadarjenimi, preko umestitve koncepta v letni delovni načrt in razvojni načrt šole. Prav tako smo že takrat začeli z informiranjem staršev o konceptu (takratni 3. razred in 4. razred) ter s pripravljanim programom za spodbujanje razvoja nadarjenosti v vseh triadah OŠ.

Tabela 1. Prikaz vseh generacij, ki so bile vključene v identifikacijo nadarjenosti na Osnovni šoli Vič od šolskega leta 2004-2005 naprej in datumi potrditve identifikacije na sestanku razrednega učiteljskega zbora.

LETNIK	ŠOLSKO LETO	POTRDITEV IDENTIFIKACIJE NA RAZ
l. 1991	2004-2005	15.03.2005
l. 1993	2007-2008	03.03.2008
l. 1994	2008-2009	22.04.2008, 05.06.2009
l. 1995*	2008-2009	26.08.2009
l. 1996	2005-2006	05.01.2006
l. 1997	2006-2007	20.06.2007
l. 1998	2007-2008	26.02.2008
l. 1999	2008-2009	28.08.2009
l. 2000	2009-2010	27.08.2010

* Identifikacija celotne generacije učencev 8.r po pridobljenem soglasju staršev

Na Osnovni šoli Vič pri odkrivanju in delu z nadarjenimi učenci skušamo slediti konceptu '*Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli*', ki ga je l. 1999 sprejel Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje. V šolskem letu 2008/2009 smo s psihološkimi testi testirali celotno generacijo takratnih osmih razredov ter četrtilih razredov; prav tako smo v šolskem letu 2009/2010 testirali celotno generacijo 4. razredov. To pomeni, da smo "preskočili" korak evidentiranja, ki ga narekuje koncept '*Odkrivanje in delo z nadarjenimi učencev v devetletni osnovni šoli*', ko učitelji v sodelovanju s svetovalno službo najprej evidentirajo možne nadarjene učence, nato se te učence preizkusi s psihološkimi testi. Učiteljevo mnenje je lahko subjektivno, torej se lahko v fazi evidentiranja nadarjenih učencev izpusti nekatere nadarjene učence. Zato smo se tako v šolskem letu 2008/2009 kot v šolskem letu 2009/2010 odločili za testiranje cele generacije 4-ih razredov in 8-ih razredov (samo v

šolskem letu 2008/2010), kar je predstavljalo za šolo dodaten strošek kot tudi velik delovni zalogaj, saj je vrednotenje psiholoških testov precej zahteven in počasen proces. Vendar pa na račun objektivnosti trpi ekonomičnost odkrivanja nadarjenih učencev in se seveda poraba časa za obdelavo psiholoških testov poveča.

1. 1 ODKRIVANJE NADARJENIH UČENCEV:

Pri odkrivanju nadarjenih se šola skuša držati smernic iz koncepta 'Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli' (1991). Odkrivanje nadarjenih učencev poteka po naslednjem zaporedju:

ODKRIVANJE: Odkrivanje nadarjenih učencev se praviloma izvede v 4. razredu

EVIDENTIRANJE: učencev, ki bi lahko bili nadarjeni s strani učiteljev (v šolskem letu 2008/2009 in 2009/2010 smo ta korak izpustili in smo testirali celotno generacijo učencev – 4. in 8. razred)

Učitelji se v procesu evidentiranja odločajo po naslednjih kriteriji:

- učni uspeh: učenec dosledno izkazuje odličen učni uspeh;
- dosežki: izjemni dosežki pri likovnih, glasbenih, tehničnih, športnih in drugih dejavnostih;
- učiteljevo mnenje;
- tekmovanja: udeležba in dobri rezultati na regijskih in državnih tekmovanjih;
- hobiji: trajnejše aktivnosti, za katere ima učenec močan interes in v katerih dosega nadpovprečne rezultate;
- mnenje šolske svetovalne službe.

V skupino evidentiranih so izbrani učenci, ki izpolnjujejo **vsaj enega od navedenih kriterijev**.

IDENTIFIKACIJA: zajema poglobljeno in podrobnejšo obravnavo evidentiranih učencev in vključuje naslednje kriterije:

- **Ocena učiteljev** na podlagi Ocenjevalnih lestvic učiteljev (vsakega evidentiranega učenca ocenijo vsi učitelji, ki učenca poučujejo v tekočem šolskem letu ali so ga poučevali v preteklem šolskem letu);
- **Test sposobnosti** (Ravenove progresivne matrice);
- **Test ustvarjalnosti** (Torranceovi test ustvarjalnega mišljenja).

Kot nadarjeni učenci so identificirani tisti učenci, ki vsaj na enem od zgoraj navedenih kriterijev dosegajo nadpovprečen rezultat (90. percentil). Ugotovitev o tem, da je učenec nadarjen se potrdi na sestanku razrednega učiteljskega zbora, na katerem sodeluje tudi šolska svetovalna služba.

SEZNANITEV IN MNENJE STARŠEV: Svetovalna služba skupaj z razrednikom seznanja starše, da je bil njihov otrok identificiran za nadarjenega ter pridobi tudi njihovo mnenje.

DELO Z NADARJENIMI UČENCI (Individualizirani programi za delo z nadarjenimi učenci) :

Na podlagi identifikacije nadarjenih učencev učitelji znotraj pouka izvajajo:

- notranjo diferenciacijo in individualizacijo;
- ustrezno vzpodbujajo identificirane nadarjene učence;

- učence na primeren način vključujejo v izvajanje drugih dejavnosti (dodatni pouk, projekti, plakati, ipd.);
- vključujejo starše v proces prepoznavanja nadarjenih preko ocenjevalnih lestvic za starše, predavanj in roditeljskih sestankov.

Šolska svetovalna služba je pripravila Vprašalnik interesov za nadarjene učence na podlagi katerega razredniki v sodelovanju z identificiranim učenci, učitelji, starši in šolska svetovalno službo oblikujejo Individualiziran program za nadarjene.

Večina Individualiziranih programov temelji na notranji individualizaciji in diferenciaciji pouka. Individualizirane programe za nadarjene izvajamo preko diferenciacije in individualizacije med poukom, preko obiskovanja dodatnega pouka, interesnih in drugih dejavnosti na šoli: raziskovalna dejavnost, izbirni predmeti, status športnika in status kulturnika.

1.2 VODENJE DOKUMENTACIJE

OSEBNE MAPE: postopek odkrivanja nadarjenih učencev in delo z njimi po Individualiziranem programu se vodi v osebni mapi za nadarjenega učenca.

Vsak identificiran nadarjen učenec ima svojo osebno mapo.

OSEBNA MAPA VSEBUJE:

1. seznanitev in pridobitev soglasja za izvedbo postopka identifikacije;
2. ugotovitev nadarjenosti na razrednem učiteljskem zboru;
3. seznanitev z identifikacijo nadarjenih;
4. soglasje staršev za identifikacijo;
5. individualizirani program (za vsako leto in soglasje staršev za izdelavo IP-ja).

OSTALA DOKUMENTACIJA: ostalo dokumentacijo dela z nadarjenimi učenci v okviru rednega pouka in izven pouka vodijo učitelji v dnevni pripravi.

1.3 SPREMLJANJE DELA IN EVALVACIJA

Delo z nadarjenimi se spremlja preko hospitacij, prav tako pa tudi vsako leto učitelji sproti evalvirajo, kako so se individualizirani programi za nadarjene izvajali.

Za vsako generacijo od l. 1991 naprej so bili na podlagi soglasja staršev evidentiranih nadarjenih učencev ter na podlagi rezultatov Ocenjevalnih lestvic učiteljev, testa sposobnosti (Standardne progresivne matrice) in testa ustvarjalnosti (Torrancevi testi ustvarjalnega mišljenja) identificirani nadarjeni učenci.

1.4 TEMELJNA NAČELA DELA Z NADARJENIMI UČENCI PO KONCEPTU:

- širitev in poglobljanje temeljnega znanja;
- hitrejša napredovanje v procesu učenja;
- razvijanje ustvarjalnosti;
- uporaba višjih oblik učenja;
- uporaba sodelovalnih oblik učenja;
- upoštevanje posebnih sposobnosti in močnih interesov;
- upoštevanje individualnosti;

- spodbujanje samostojnosti in odgovornosti;
- skrb za celostni osebni razvoj;
- raznovrstnost ponudbe ter omogočanje svobodne izbire učencem;
- uveljavljanje mentorskih odnosov med učenci in učitelji oziroma drugimi izvajalci programa;
- skrb za to, da so nadarjeni učenci v svojem razrednem in šolskem okolju ustrezno sprejeti;
- ustvarjanje možnosti za občasno druženje glede na njihove posebne potrebe in interese.

2.0 PSIHOLOŠKI TESTI, KI SE UPORABLJAJO ZA IDENTIFIKACIJO NADARJENIH UČENCEV

TORRANCEVI TESTI USTVARJALNEGA MIŠLJENJA:

Avtor: Ellis Paul Torrance

Prvi test je nastal v 60. letih prejšnjega stoletja. Torrance je teste ves čas izpopolnjeval, dopolnjeval in izboljševal. Do leta 1996 so bili testi prevedeni v 34 jezikov; leta 2003 tudi v slovenščino. Zadnja dopolnjena izdaja testa je bila leta 1999.

Torrance opredeljuje ustvarjalno mišljenje ko 'proces oblikovanja idej in predpostavk, njihovega preverjanja in smiselnega posredovanja svojih ugotovitev'. (Boben in Podkrajšek, 2003) Za ustvarjalnost je pomembno divergentno mišljenje; išče se rešitev problema v različnih smereh.

Torranceovi testi ustvarjalnega mišljenja merijo naslednje komponente:

FLUENTNOST: je pokazatelj splošne občutljivosti za problem; povezana je s sposobnostjo evalviranja. Gre za količinski vidik, ki nakazuje plodnost pri snovanju idej.

FLEKSIBILNOST: se odraža v sposobnosti snovanja različnih idej, brez vztrajanja pri samo enem tipu odgovora.

ORIGINALNOST: se nanaša na redkost, s katero se določen odgovor pojavlja v preizkušeni situaciji.

STANDRADNE PROGRESIVNE MATRICE

Avtor: J. Raven

Prve Standardne progresivne matrice so bile izdane l. 1938; leta 1947 so se začele uporabljati. Leta 1998 so Standardne progresivne matrice dobile novo različico Standardne progresivne matrice plus, kjer je vključeno nekaj novih postavk.

Standardne progresivne matrice so bile razvite, da bi z njim merili edukativno komponento g, ter reproduktivno komponento.

EDUKATIVNA KOMPONENTA g VKLJUČUJE:

- oblikovanje novih vpogledov;
- sposobnost, da iz neurejenih in nepopolnih situacij oblikujemo smisel;
- sposobnost zaznavanja in prepoznavanja odnosov oz. razmerij.

REPRODUKTIVNA KOMPONENTA VKLJUČUJE:

- sposobnost obnavljanja, posnemanja jasnih, v glavnem besednih informacij neke kulture.

3.0 PREGLED REALIZACIJE NAČRTA ODKRIVANJA NADARJENIH UČENCEV NA OSNOVNI ŠOLI VIČ

3.1 ŠTEVILČNI PREGLED IDENTIFICIRANIH NADARJENIH UČENCEV PO POSAMEZNIH ODDELKIH OD 4. DO 9. RAZREDA:

Tabela 2. Število identificiranih nadarjenih učencev v šol. letu 2009-2010

RAZRED	ŠTEVILO IDENTIFICIRANIH NADARJENIH UČENCEV V ŠOLSKEM LETU 2009/2010
4.	57
5.	25
6.	20
7.	23
8.	19
9.	36
SKUPAJ	180

Tabela 3. Št. novo identificiranih nadarjenih učencev v šolskem letu 2009/2010 (4. razred)

Razred	Deklice identificirane kot NADARJENE	Fantje identificirani kot NADARJENI	SKUPAJ
4.A	8	5	13
4. B	11	4	15
4.C	9	4	13
4.D	8	8	16

Učenci 4-ih razredov so v šolskem letu 2009/2010 po pridobitvi soglasja staršev vstopili v postopek identifikacije:

- testiranje s testi sposobnosti in ustvarjalnosti (šol.psih) (januar 2010)
- ocena na Ocenjevalni lestvici za učitelje (učitelji v letošnjem 4.r)
- potrditev na razrednih učiteljskih zborih

Število učencev, ki so šli v postopek identifikacije: 91 (90 učencev četrtega razreda in 1 učenec osmega razreda)

4.0 REZULTATI ANALIZ, KI SMO JIH OPRAVILI O NADARJENIH UČENCIH V ŠOLSKEM LETU 2009/2010

4.1 UČNA USPEŠNOST

Kriterij učne uspešnosti:

Ocena 5,0 – srednja ocena in ocena pri predmetu, kjer naj bi učenec izkazoval posebno nadarjenost – učno zelo uspešni učenci;

Ocena 4,0 – srednja ocena in ocena pri predmetu kjer naj bi učenec izkazoval posebno nadarjenost – učno uspešni učenci;

Nižja ocena od 4,00 –srednja ocena in ocena pri predmetu, kjer naj bi učenec izkazoval posebno nadarjenost – učno manj uspešni učenci

V šolskem letu 2009-2010 je bilo na OŠ VIČ 180 nadarjenih učencev:

- učno zelo uspešnih je bilo 40 učencev oz. 22,2%, s srednjo oceno 5;
- ostalih 124 učencev oz. 68,9% ima srednjo oceno med 4.0 in 4.9; torej so bili učno uspešni;
- 16 nadarjenih učencev oz. 8,9% je učno manj uspešnih, srednja ocena je nižja od 4;
- 17 učencev oz. 9,4 % ima oceno 4 ali manj pri tistem predmetu, kjer naj bi kazali posebno nadarjenost, so torej učno manj uspešni.

4.2 NADARJENI IN IZBIRNI PREDMETI

Vzorec je zajemal 62 nadarjenih učencev od šestega do osmega razreda. Izmed 62 učencev se pri 25 učencih (okoli 40%) skladajo tista področja oz. predmeti, kjer naj bi kazali posebno nadarjenost in izbira izbirnih predmetov v šol. letu. 2010-2011. Pri ostalih učencih (N = 37 oz. 60%) se ta dva področja nista skladala.

PRIMER SKLADNOSTI - Učenec je bil identificiran kot nadarjen na likovnem področju in je za izbirni predmet izbral likovno snovanje; tukaj obstaja skladnost med posebnim področjem nadarjenosti in izbiro izbirnega predmeta v naslednjem šolskem letu.

Če se je izbira vsaj enega izbirnega predmeta ujemala s posebnim področjem oz. predmetom nadarjenosti, smo to smatrali kot skladno.

5.0 ANALIZA ŠTEVILA NADARJENIH UČENCEV

V šolskem letu 2008/2009 smo testirali celotno generacijo 4-ih in 8-ih razredov.

V šolskem letu 2009/2010 smo testirali celotno generacijo 4-tih razredov.

Število nadarjenih otrok 4-ih razredov v šolskem letu 2008/2009 je bilo 25 otrok ter število nadarjenih otrok v osmem razredu je bilo 36. V šolskem letu 2009/2010 je bilo število nadarjenih otrok 57 v generaciji 4-ih razredov. Lahko opazimo večji porast v številu nadarjenih učencev iz leta v leto. Razlogi za to so lahko:

- 1) testiranje celotne populacije (vsi učenci so podvrženi psihološkemu testiranju);
- 2) "zastarelost" testov (generacije se iz leta v leto spreminjajo, otrokov razvoj je vedno hitrejši kot tudi razvoj njegovega mišljenja; torej se učenci danes ne morejo več primerjati z normami, ki so bile narejene pred nekaj leti);
- 3) poznavanje testov (ker je bila tudi leto prej testirana celotna generacija 4-ih razredov; se je poznavanje testov med otroci povečalo);
- 4) poznavanje testnih rešitev;
- 5) nadarjenost se ocenjuje na podlagi Ocenjevalnih lestvic učiteljev in dveh psiholoških testov. Vsi učitelji, ki so otroka v četrtem razreda učili v šolskem letu 2009/2010, so ga morali oceniti z Ocenjevalno lestvico učiteljev. Za prepoznavanje nadarjenosti zadostuje le dovolj veliko število točk na kateremkoli izmed zgoraj navedenih dveh psiholoških testih ali na ocenjevalnih lestvicah.

Tako je na podlagi Ocenjevalnih lestvic učiteljev v šolskem letu 2009/2010 identificirano za nadarjene naslednje število učencev 4-ih razredov:

4.A Št. vseh nadarjenih = 13 otrok; 5 otrok je bilo identificirano kot nadarjeni samo na podlagi visokih rezultatov na Ocenjevalnih lestvicah učiteljev, na ostalih dveh testih pa ne dosegajo tistega št. točk, da bi bili opredeljeni kot nadarjeni učenci.

4.B Št. vseh nadarjenih učencev = 15; 3 otroci so bili identificirani kot nadarjeni samo na podlagi visokih rezultatov na Ocenjevalnih lestvicah učiteljev.

4.C Št. vseh nadarjenih učencev = 13 učencev; 1 otrok je bil identificiran kot nadarjen samo na podlagi visokih rezultatov na Ocenjevalnih lestvicah učiteljev.

4.D Št. vseh nadarjenih učencev = 16 učencev; 3 otroci so bili identificirani kot nadarjeni samo na podlagi visokih rezultatov na Ocenjevalnih lestvicah učiteljev.

6.0 POVZETEK MNENJA UČITELJEV O IZVAJANJU KONCEPTA 'ODKRIVANJE IN DELO Z NADARJENIMI UČENCI V DEVETLETNI OSNOVNI ŠOLI'

Tako nadarjeni otroci kot otroci z raznovrstnimi motnjami so otroci s posebnimi potrebami; učitelj mora diferencirati pouk pri obeh skupinah; ga prilagajati vsakemu posamezniku, hkrati pa mora voditi pouk tudi za "zlato" sredino učencev, ki niso ne nadarjeni in tudi nimajo odločbe o usmeritvi. To je velikokrat v praksi zelo težko izvajati tudi zato, ker iz leta v leto raste število nadarjenih učencev in tudi učencev z dodatno strokovno pomočjo z odločbami.

Z nadarjenimi učenci pa je tudi veliko administrativnega dela, ki ga opravljajo tako učitelji kot svetovalna služba.

Število nadarjenih otrok na naši šoli je sorazmerno veliko glede na definicijo nadarjenosti.

Definicija povzeta po ameriškem Zakonu o izobraževanju nadarjenih iz leta 1978: Nadarjeni so tisti otroci in mladostniki, ki so bodisi na predšolski stopnji, v osnovni ali srednji šoli pokazali izjemno visoke dosežke ali potencialne na intelektualnem, ustvarjalnem, specifično akademskem, vodstvenem ali umetniškem področju. (1999). V populaciji naj bi bilo nadarjenih okoli 3% ljudi.

Na Osnovni šoli Vič pa je nadarjenih okoli 22% učencev, torej nekajkrat "preveč". Večina otrok od teh 22% odstotkov je sicer sposobnih in pridnih učencev, težko pa bi rekli, da so tudi izjemno nadarjeni glede na definicijo nadarjenosti. Iz psihološkega vidika predstavlja to tudi dvorezni meč, saj dajemo otrokom oznako 'nadarjenosti', ki pa dejansko ne zdrži in jih s tem verjetno tudi zavajamo.

V zvezi s prevelikim številom nadarjenih v slovenskih šolah je imelo Društvo psihologov tudi okroglo mizo v septembru, kjer je bil podan tudi predlog, da se meje za identifikacijo nadarjenosti zvišajo. Ekspertna skupina na Zavodu za šolstvo je že oblikovala raziskavo na to temo. Rezultati te raziskave bodo služili kot smernice za načrtovane spremembe in dopolnitve Koncepta odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v devetletni Osnovni šoli v Sloveniji.

6.0 LITERATURA

J. Raven, J. C. Raven in J.H. Court (1998). *Standardne progresivne matrice*. Ljubljana: Center za psihodiagnostična sredstva, 1999.

P. Torrance. (1997). *Testi ustvarjalnega mišljenja*. Priročnik za izvedbo, vrednotenje in interpretacijo. Ljubljana: Center za psihodiagnostična sredstva, 2003.

T. Bezić. Prof. dr. D. Žagar, J. Artač in M. Nagy. *Operacionalizacija koncepta: Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli*. Ljubljana: Maj 2008

M. Majhen. Interna gradiva, OŠ Vič (Analize in poročila za pedagoške konference).